

fontosságra jutó rajztanítás terén. Rövid összefoglalásban fejti ki az alapvető tudnivalókat: a rajztanítás fejlődését, célját és jelentőségét, anyagát, menetét az érvényben levő tanterv szerint, a gyermeki rajz jellemzését s végül a rajztanításban követendő módszert. A kis füzet a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) cég kiadásában jelent meg; ára 40 fillér.

*

A görög művészet kiválóbb alkotásainak ismertetése. A laikus érdeklődő, aki a műtörténet valamely ágáról alapvető tájékozást keres, eddig nehezen talált céljára alkalmas könyvet, mert a nagyobb monographiák túlságosan bőveket és szakszerűeket neki s olyan alapismereteket tételeznek fel, amelyekkel nem rendelkezik. Ezeket az alapismereteket adja meg *Zsámboki Gyula A görög művészet kiválóbb alkotásainak ismertetése* című könyve, melynek használhatóságát legjobban igazolja az, hogy rövid idő alatt most második kiadásban jelent meg. Ezt a kelendőségét még is érdemli, mert olvasmányok alakjában nagyon jól, vonzóan és közérthetően ismerteti meg a görög művészet nevezetesebb és jellemző alkotásaival, megadja mindegyikről a szükséges tudnivalókat anélkül, hogy szárazzá válnék és *hatvanhat* jól sikerült képével, bőséges anyagot ad a szemléletből való megismerésre. Ma, amikor a művészetek öntudatos élvezését mindinkább közszükségletnek érezzük, mindenkinek, aki most kezd velük foglalkozni, nagy hasznára válik *Zsámboki Gyula* könyve, mely az ehhez szükséges alapfogalmakat ily kitünő összeállításban adja meg. A szép kiállítású könyvet a *Franklin-Társulat* adta ki; ára 2 korona 20 fillér.

BELFÖLDI LAPSZEMLE.

E szemle csak azokra a lapokra és folyóiratokra terjeszkedik ki, melyek a pædagogióval állnak összefüggésben. Ha végigtekintünk rajtuk, határozottan azt kell mondanunk, hogy számra nézve elég tekintélyes mennyiséget tesznek ki. Ha a papirosnak ez a nagy mennyisége csupán értékes közleményekkel volna tele, valóban büszkéek lehetnénk pædagogiai irodalmunk e gazdag termésére. De sajnos, épen a speciálisan pædagogiai, vagy mondjuk tanügyi lapok azok, melyekben legtöbb olyan cikk van, mely bátran ki nyomatlan maradhatott volna. Nagyon jól tudjuk, hogy nehéz a tanügyi lapszerkesztők helyzete. Nem adhatnak jobb cikkeket, mint ami-

lyeneket kapnak. Jól tudjuk azt is, hogy a tanügyi lap szerkesztője vagy nem fizethet tiszteletdíjat, vagy csak olyan csekélységet, mely igazán nem sarkalhat senkit az írásra. De még ez sem a legnagyobb baj. Sokkal nagyobb baj, hogy igen nehéz és fáradságos dolog felkutatni azokat, akik tudnak írni s ép oly fáradságos, sőt kellemetlen elutasítani azokat, kik nem tudnak ugyan írni, de mégis akarnak. A sok vidéki tanügyi lapot jórészt nem is pædagogiai kérdésekkel foglalkozó cikkek töltik meg, hanem inkább a tanítás bajainak a fejtegetése, külső szervezetbeli dolgok, küzdelem a tanítás társadalmi megbecsüléseért. E tulajdonságok különben nem egy fővárosi tanügyi lapnak is tulajdonságai. Jól tudjuk, hogy a tanításnak vannak küzdelmei s bajai s hogy ezeket bizony szóvá kell tenni. De nem hiszszük, hogy ezenkívül más nem érdekelné a tanítókat. Hiszen az iskolai munka annyi érdekes problémát vet föl színre minden nap, hogy szinte lehetetlen, hogy ne volna írni valójuk. Különösen a tanítás gyakorlati kérdéseinek fejtegetéseit keressük hiába e lapokban. A mindennapi pædagogia számára nem látunk bennük elég anyagot. Nem látjuk e lapokból például még azt sem, milyen nehézségeket okozott a tanításnak az új tanterv, s hogyan lehetett ezeket leküzdeni? Az iskolában mindennap merülnek föl nehézségek, problémák, kérdések. Ezeknek a nyomát keressük a tanítók lapjaiban, de alig-alig találjuk. Alig fordul elő, hogy valaki saját tanítói praxisára alapított cikket írna, a saját gyakorlatát bemutatná. Pedig vannak tanítók, akik akarnak írni, de hiányzik hozzá a vezetés. Az írni akaró ifjú tanítót vezetni kell, hogy értékeset tudjon adni. Egy csekély tapasztalat leírása is értékes lehet a pædagogia szempontjából, ha az helyes szempontokból s jól van megírva. A tanítók pædagogiai vezetése az, aminek hiányát a lapok oly élénken tükröztetik. Az igazgatók és tanfelügyelők feladata volna pædagogiai életet teremteni, s a pædagogiai érdeklődést föntartani. Az igazgatónak mindig olyan férfúnak kellene lennie, ki pædagogiai tekintetben is kiválik társai közül és vezet. A tanfelügyelők pædagogiai vezetésének pedig alig látjuk nyomait a pædagogiai sajtóban.

A jóra való törekvést meg kell becsülni az írni akaró tanítóban. Ez a gondolat menti egyúttal sok cikknek a megjelenését, mert bizonynyal így gondolkozik a szerkesztő is. De mennyi oly témát fejtegetnek, mellyel nem bírnak megküzdeni! A dolgok legvégső okait kutatják, távoli összefüggéseket a nevelés ügyeivel, sőt metafizikai problémákat. Pl. egyik lapban ezt olvassuk: Vallás és modern világnézet. Egy másikban: Korkérdések vallásos világtításban. Majd ismét ilyen témát találunk: A szuggesztió neveléstani és módszertani szempontból. Nem mondjuk, hogy ezekről ne írjanak. De ha a külföldön ily témákról

közül cikket valamely pædagogiai lap, akkor ezt igazi szakember írja. A külföldön nem is egészen úgy van, mint nálunk, hogy a tanítók csak egymásnak írnak. A tanítók egyetemi professzorokat és középiskolai tanárokat kérnek föl munkatársakul. Szinte fájtó szívvel hasonlítom össze a német tanítóegyesület lapját a „Deutsche Schule”-t a mieinkkel. Ennek minden számában becsesebbnél becsesebb cikkek vannak, melyek magas tudományos színvonalon állnak. Írnak bele *Natorp* marburgi, *Meumann* kielii egyetemi tanárok, tanítóképzőintézeti tanárok, középiskolai tanárok s tanítók is, de e tanítók cikkei is magas tudományos színvonalról tanuskodnak. A szerkesztő: *Rissmann* Róbert rektor (elemi iskolai igazgató) Berlinben.

A legfőbb bajt abban látom, hogy az ifjú tanítók irányítás nélkül dolgoznak, s küzködnek. Hány tehetség vész el, s hány téved el!

Ám azért nem vigasztalan a kép. Maga az, hogy látunk tehetségeket fölbukkanni emellett a nagy közöny mellett is, már magában is megnyugtató. De mintha lapjainkban is emelkedő irányt lehetne konstatálni a mult évi terméshez képest. Így határozottan becsesebb és tartalmasabb lett a Benedek Elek szerkesztette *Néptanítók Lapja*, melyet most már minden középiskolának is megküld a miniszterium. Ezzel ismét egy lépés történt abban az irányban, hogy megszűnjék, amit fönnebb panasztam, hogy a tanítók csak egymásnak írnak, a tanárok is csak egymásnak. A „Néptanítók Lapjának” főkép irodalmi rovata gazdag. Mint látjuk, egy-egy tanítóból költőt és író-t nevel. De különösen jó szolgálatot tesz ez a lap könyvismeretével. Ezzel érdeklődést ébreszt a könyvek iránt, szempontokat ad ezek olvasása, megítélése számára. Kifogásunk csak az lehet, hogy aránylag keveset foglalkozik pædagiával s különösen a tanítónak való mindennapi pædagiával.

A *Népnevelők Lapja*, melyet Havas István szerkeszt, szintén derék munkát végez. Ebben a lapban különösen Szabó Kálmán cikkei tűnnek ki. Itt egy igen művelt s világosan, logikusan gondolkodó tanító ír a tanító mindennapi munkája számára nagyon helyes és becses észrevételeket. Ilyen pl. a legutóbbi (45.) számban megjelent cikk is: „Az olvasmányok tárgyalása.” Pædagogiai szempontból értékes Benedek János cikke is a 39. (okt. 26.) számban: „A helyes írás és fogalmazás,“ mert egy igen helyes és eddig nem általános elvet ismertet meg a dolgozatok javítására nézve. Ilyes dolgokat szokott írni e lapba *Albrecht István* is.

A *Magyar Népiszkola*, a Budapesti Tanítóttestület hivatalos lapja szerkesztőt cserélt. Az új szerkesztő *Simon Lajos* lett. Mintha most kissé élénkebb volna a lap. Most a népiszkolának nyolc osztályúvá való fejlesztése érdekében indít agitációt. A nyolc osztályú nép-

iskola mellett igen sokat agítál s nem egyszer figyelemreméltó érveket tud fölhozni.

A *Nemzeti Iskola* is szerkesztőt cserélt. Szerkesztője most Bartha Pál. E lap nem is helyez súlyt arra, hogy a pädagogiával foglalkozzék; inkább a tanítók érdekeit akarja képviselni s így itt jutnak leginkább kifejezésre a tanítók sérelmei és panaszai.

A vidéki lapok közül a Kolozsvártt megjelenő *Család és Iskola* c. lapban találunk legtöbb pädagogiai cikket. Igen jó szokása e lapnak, hogy egy-egy tankönyvről részletesebb és behatóbb ismertetést közöl. Csak az a kár, hogy ezt nem mindig azokkal teszi, melyek megérdemlenék, s igen sok oly könyvről nem ír, mely rászolgált az ily ismertetésre.

A Nagyváradon megjelenő *Népnevelési Közlöny* is igen élénken van szerkesztve, s akad benne egy-egy olvasásra érdemes értekezés is. A Máramarosszigeten megjelenő *Nevelés*-ben is szokott a tanítóegyesületi mozgalmak ismertetésén kívül egy-egy pädagogiai tanulsággal járó cikk megjelenni.

Azok a lapok, melyek egy-egy iskolafaj érdekeit képviselik, természetesen kevesebbet foglalkoznak általános pädagogiával. De talán pädagogiai szempontból legkevesebb értékes cikk jelenik meg a *Polgári Iskolai Közlöny*-ben. Itt az egyesületi életet ismertető cikkeken s aktuális közleményeken kívül legfeljebb szervezeti kérdésekről esik szó. Ez év folyamán összesen csak 5 könyvismertetést közölt, ezek közül is az egyik *elemi* iskolai tankönyv bírálata.

A *Középiskolai Tanár Egyesületi Közlöny* is (szerk. Léway Ede) főképp az egyesületi munkásság tükré ugyan, de azért nem felejtkezik meg a módszertani irodalom műveléséről sem, ismerteti a külföldi mozgalmakat is s figyelemmel kíséri a tudományos és pädagogiai irodalmat.

Az irodalmat még több figyelemre méltatja a *Magyar Középiszkola*, melyben néhány igen derék ismertetést olvastunk.

A *Magyar Tanítóképző*-t (szerk. Farkas Sándor) főképp az a kérdés foglalkoztatja, hogyan lehet a szociológiát bevinni a tanítóképzésbe. E témát fejtegető különböző szerzők azonban mást-mást értenek szociológia alatt s így természetesen elsősorban azt kellene kifejteni, mi az a szociológia, melyet a tanítóképzésbe be akarnak vinni, azaz mely ismeretek összességét kívánják a tanítóképző munkájába beilleszteni. A hangulat amellet van, hogy szociológiai ismeretet minden egyes tárgy keretében lehet nyújtani s azután végül a közgazdaságtan tanítása alkalmával kell ez ismereteket rendszerbe foglalni.

A *Nemzeti Nőnevelés* az egyetlen folyóirat, mely speciálisan a nőnevelés kérdésével foglalkozik, azt valóban derekasan szol-

gálja. Nemcsak a leányiskolák ügyeit méltatja behatóan, hanem figyelemmel kíséri a női mozgalmakat is. Nagy gondot fordít továbbá az irodalomra. A leányiskoláknál működő pædagogus nem is nélkülözheti ezt a folyóiratot, melyet az Erzsébet-nőiskola tanári kara ad ki. Melegen ajánljuk e folyóiratot olvasóink figyelmébe.

Meggyarapodott terjedelemben és tartalomban egyaránt a Magyar Gyermektanulmányi Társaság folyóirata is, melyet Nagy László szerkeszt *A Gyermekek* cím alatt. A külföld számára e folyóirat még német és francia kivonatot is közöl cikkeiből.

A *Népművelés*, melyet Bárczy István és Wildner Ödön szerkesztenek, valóságos köteteket ad füzetek helyett s igazán oly bőven adja az értékes olvasni valók egész halmazát, hogy szinte nehéz kiemelni tartalmából egyik vagy másik cikket. Terjedelemre nézve legnagyobb közülök Imre Sándornak nagyobb tanulmánya: A nevelés sorsa és a szocializmus, mely behatóan ismerteti a szocializmus pædagogiai törekvéseit. Legutóbbi füzetében a *Népművelés* Mosso hírneves munkájának közlését kezdi meg a testi nevelésről. E folyóirat, melyet a Franklin-Társulat valóban nagy áldozatkészséggel állít ki, szintén azok közé tartozik, melyet ott kellene látnunk minden iskola olvasóasztalán.

Hasonlót mondhatunk az *Urdnia* szép füzeteiről, melyeket Molnár Viktor közreműködésével Klupathy Jenő és legifj. Szász Károly szerkesztenek. E szépen illusztrált folyóirat minden számában a tudomány újabb eredményeiről számol be egy-egy avatott tollú szakember. Ily módon a művelt és művelődni vágyó olvasót mindig a tudomány mai szintjén tartja. Emellett pædagogiai értekezéseket is nyújt, minő pl. a legutóbbi számban Nógrádi László érdekes tanulmánya a gyermek egyéniségéről.

Távolabbi vonatkozásban áll a pæagogiával két filozófiai folyóiratunk az *Athaeneum* és *A Magyar Filozófiai Társaság Közleményei*. Azok, kik a pæagogiával tudományosan akarnak foglalkozni, nem nélkülözhetik a filozófia segítségét. Filozófiai műveltségre pedig minden pædagogusnak szüksége van s így e folyóiratokat is azok közé kell sorolnunk, melyeket a tanári szobák asztalán szeretnénk találni.

Ujabbán a katonaságnál is nemcsak erős tudományos törekvéseket látunk nyilvánulni, hanem erős pædagogiai érdeklődést is. Ennek köszönhetjük, hogy a honvédelmi miniszterium támogatásával kiadott *Magyar Katonai Közlöny*-t szerkesztőségünknek is beküldik. A katonaság, mint e folyóiratból is látszik, teljesen tudatában van nagy nevelői hivatásának s igyekszik ezt a feladatot is nagy lelkiismeretességgel megoldani.

Mint látjuk e szemle után, vannak tartalmas és értékes folyóirataink. Ezeknek elterjedését őszintén óhajtjuk. A többinek pedig kívánjuk a fokozatos emelkedést. Pen.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A fizikai és erkölcsi nevelés viszonyáról ír *James Frederick Rogers* a **Pedagogical Seminary** harmadik számában. A felsőbb erkölcsiség mértékéül azt tekinti, hogy ha valaki bőséggel gondoskodik a maga testi szükségleteinek kielégítéséről, de emellett a lehető legtöbbet teszi embertársai javára. A testi szükségletekre hívja fel ezzel a meghatározással a figyelmet, mert mennél fejlettebbek és rendesebb lefolyásúak a fizikai folyamatok, annál inkább képes az ember erkölcsi lényének a kifejtésére; ez esetben ugyanis nemcsak könnyebben el tudja végezni a mindennapi kenyérnek a megszerzéséhez szükséges munkát, hanem marad bőségben ereje és ideje arra, hogy másokért dolgozzék és a társadalomnak hasznos tagja legyen. A testi fejlettség tehát nem ad az embernek magasabb erkölcsi természetet, de lehetővé teszi ennek a gyakorlását, ha már meg van benne.

A testi gyarapodás és a testi energiáknak rendes egyensúlya az egészség. Ami ezt meggátolja, ha nem is okoz erkölcstelenséget, mindenesetre csökkenti az erkölcsösségre való képességet. Azt nem tehetjük meg, hogy ellenőrizzük a családot, hogyan gondoskodik a gyermek testi fejlődéséről az iskoláztatás előtt és alatt, de arra gondot kell fordítanunk, hogy túlterhelést ne okozunk az iskolai munkával. A túlterhelés káros erkölcsi szempontból épen úgy, mint egyéb szempontokból. Nem mindig az iskola érdeme, ha a gyermekek nem merülnek ki az iskolai munkától, mert rendszeren a természet gondoskodik a maga védelméről. Ha egymásra halmozzuk a mennyiségben és minőségben is rosszul megválasztott anyagot és a gyermek testileg, lelkileg képtelen megbirkózni feladatával, megkezdődik az erkölcstelenség hazudozással és mindenféle eszközökkel, csak hogy kibújjon a lehetetlen feladat teljesítése alól. Azok a gyermekek, akiknek az idegrendszere fejlettebb és a szellemi munkára alkalmasabb, leginkább forognak abban a veszedelemben, hogy ki fognak merülni, mert a közepes gyermek gondoskodik kibujókról, de ezek könnyen megerőltetik magukat. Látjuk tehát, hogy a testi nevelés az erkölcsi nevelés szempontjából is nagyon fontos. K—n.